

ממצאי סקר מיתווים על מדיניות-החוץ הישראלית

נובמבר 2013

ממצאי סקר מיתווים על מדיניות-החוץ הישראלית | נובמבר 2013

רוב בציבור חושב של ישראל אין עקרונות ברורים לפיהם מתנהלת מדיניות-החוץ שלה, שהיא יותר מגיבה מאשר יוזמת במדיניות-החוץ שלה, ושהיא מסתמכת יותר מדי על הקשר עם ארצות הברית. מרבית הישראלים חושבים גם שיש צריכה להשתמש יותר באמצעים דיפלומטיים מאשר בכוח, שערביי ישראל צריכים למלא תפקיד מרכזי יותר בניסיונות לשפר את היחסים בין ישראל למדינות המזרח התיכון, ושתמריצים מצד הקהילה הבינלאומית לישראל יהיו יעילים יותר לקידום השלום מאשר סנקציות.

רוב בציבור (ובעיקר במגזר הערבי) חושב שיש צריכה להציע למדינות העולם סיוע בקידום תהליכי שלום, על סמך הניסיון שנצבר בארץ בתהליך השלום הישראלי-ערבי. בכלל זה, ישנה תמיכה גדולה לסיוע לתוכנית בקידום תהליך שלום, למשל בקפריסין, עם הכורדים או עם הארמנים, כחלק משיקום יחסי ישראל-תורכיה. הציבור הישראלי חלוק האם שייכת יותר לאירופה, למזרח התיכון, או לשני האזורים באותה המידה. אחוז נמוך בלבד חושב שיש צריכה לאף אחד מהאזורים.

כך עולה מסקר דעת קהל של **מיתווים - המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית**. את הסקר ביצע מכון רפי סמית ב-29-28 באוקטובר 2013 בקרב 500 איש/ה כמדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת (מגזר יהודי וערבי, גילאי 18 ומעלה). טעות הדגימה - 4.5%.

ד"ר נמרוד גורן, יו"ר מכון מיתווים, טוען כי "ממצאי הסקר מראים שהציבור הישראלי מעוניין במדיניות-חוץ חדשה לישראל, השונה מזו שהוביל ליברמן בכהונתו הקודמת כשר חוץ. ישראל זקוקה למדיניות-חוץ יוזמת, המבוססת על פרדיגמה סדורה שתיתן עדיפות לקידום השלום וההשתלבות האזורית, שתקדם הידברות ושיתוף פעולה, שתפיק תועלת ממיקומה הרב-אזורי הייחודי של ישראל, שתפגין פתיחות כלפי הקהילה הבינלאומית, שתזהה הזדמנויות לשיפור היחסים האזוריים ושתפלט נתיבים למימושן של הזדמנויות אלו."

לדברי **ד"ר אהוד ערן**, ממכון מיתווים ומאוניברסיטת חיפה, "ישנה סמליות בכך שהסקר מתפרסם בחודש נובמבר, בו מציינים את הצהרת בלפור ואת החלטת האו"ם על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל. הצהרת בלפור ולאחריה החלטת האו"ם סימלו שינוי בשיח החזרה לציון. משיח שהתבסס על הבטחה תנ"כית, לכזה הנשען על משפט האומות ועל הקשר לקהילה הבינלאומית. ואכן, כיום רוב הציבור בישראל רוצה להשתייך למערכת הבינלאומית ולא להיות עוד 'עם לבדד ישכון'. בניגוד למדיניות המסורתית של ישראל, הסקר מראה שרוב הציבור תומך במעורבות רבה יותר של ישראל במערכת האזורית והבינלאומית."

להלן עיקרי ממצאי הסקר:

1. האם לדעתך לישראל יש או אין עקרונות ברורים לפיהם מתנהלת מדיניות החוץ שלה?

לפי המגזר		סה"כ	
יהודים	ערבים		
30%	36%	31%	יש עקרונות ברורים
51%	27%	47%	אין עקרונות ברורים
19%	37%	22%	אין דעה

במגזר היהודי 51% ציינו ש"אין עקרונות". במגזר הערבי יתרון לטובת אלו שחושבים ש"יש עקרונות" ובלט האחוז שלא הביעו דעה. האחוז שציינו ש"יש עקרונות ברורים" גבוה יחסית בקרב הצעירים עד גיל 29 ובקרב מצביעי הליכוד-ביתנו בבחירות האחרונות לכנסת. האחוז שציינו ש"אין עקרונות" גבוה יחסית בקרב בעלי רמת השכלה גבוהה, בקרב מצביעי מפלגת העבודה ובקרב מצביעי יש עתיד, מפלגת העבודה ומפלגות המרכז-שמאל.

2. האם לדעתך ישראל יותר יוזמת או יותר מגיבה במדיניות החוץ שלה?

לפי המגזר		סה"כ	
ערבים	יהודים		
21%	14%	16%	יותר יוזמת
37%	55%	52%	יותר מגיבה
8%	6%	6%	יוזמת ומגיבה במידה שווה
34%	25%	26%	אין דעה

הרוב ציינו ש"יותר מגיבה". אחוז גבוה לא הביעו דעה, במיוחד במגזר הערבי. האחוז שציינו ש"יותר יוזמת" גבוה יחסית בקרב מצביעי המפלגות הבאות בבחירות האחרונות לכנסת: הליכוד ביתנו, הבית היהודי והמפלגות החרדיות. לעומתם, האחוז שציינו "יותר מגיבה" גבוה יחסית בקרב מצביעי מפלגות המרכז - שמאל.

3. היחסים של ישראל עם ארה"ב הם מרכיב מרכזי במדיניות החוץ הישראלית. האם לדעתך ישראל מסתמכת על הקשר עם ארה"ב:

לפי המגזר		סה"כ	
ערבים	יהודים		
48%	44%	45%	במידה רבה מידי
24%	35%	33%	במידה הנכונה
12%	7%	8%	במידה מעטה מידי
16%	14%	14%	אין דעה

הרוב ציינו שבמידה רבה מדי (45%) וכשליש ציינו שבמידה הנכונה. רק 8% ציינו שבמידה מועטה מדי. ההבדלים בין המגזרים אינם בעלי משמעות סטטיסטית. האחוז שציינו "במידה רבה מדי" גבוה יחסית בקרב הצעירים עד גיל 29, בעוד שהאחוז שציינו "במידה הנכונה" גבוה יחסית בקרב המבוגרים מעל גיל 50. האחוז שציינו "במידה מועטה מדי" גבוה יחסית בקרב מצביעי מפלגת העבודה לכנסת. בקרב מצביעי הליכוד ביתנו לכנסת 48% ציינו ש"במידה רבה מדי" ו-39% ש"במידה הנכונה".

4. עקרונית, האם מדיניות החוץ הישראלית צריכה להתבסס יותר על שימוש בכוח או יותר על שימוש באמצעים דיפלומטיים?

לפי המגזר		סה"כ	
ערבים	יהודים		
15%	18%	18%	יותר על שימוש בכח
62%	56%	57%	יותר באמצעים דיפלומטיים
6%	10%	9%	על שניהם במידה שווה
17%	16%	16%	אין דעה

הרוב ציינו ש"יותר באמצעים דיפלומטיים", ללא הבדלים בין המגזרים. האחוז שציינו "יותר שימוש בכח" גבוה יחסית בקרב הצעירים עד גיל 29, בציבור החרדי/הדתי ובקרב מצביעי הליכוד ביתנו בבחירות האחרונות לכנסת. האחוז שציינו "יותר באמצעים דיפלומטיים" גבוה יחסית בקרב המבוגרים מעל גיל 50, בקרב חילוניים, בעלי רמת השכלה גבוהה ובקרב מצביעי כל מפלגות המרכז-שמאל בבחירות האחרונות לכנסת.

5. האם את/ה מסכים/ה או לא מסכים/ה לדעה ש"ערביי ישראל צריכים למלא תפקיד מרכזי יותר בניסיונות לשפר את היחסים בין ישראל למדינות המזרח התיכון?"

לפי המגזר		סה"כ	
יהודים	ערבים		
55%	74%	59%	מסכים/ה
31%	12%	27%	לא מסכים/ה
14%	14%	14%	אין דעה

קצת יותר ממחצית במגזר היהודי וכשלושה רבעים במגזר הערבי הסכימו לדעה. האחוז שהסכימו גבוה יחסית בקרב חילוניים, בקרב בעלי רמת השכלה גבוהה ובקרב מצביעי כל מפלגות המרכז-שמאל וגם בקרב מצביעי הבית היהודי. האחוז שלא הסכימו גבוה יחסית בקרב הצעירים עד גיל 29, בקרב החרדים/ הדתיים ובקרב מצביעי הליכוד ביתנו בבחירות האחרונות לכנסת.

6. מה יגרום לך לתמוך יותר בתהליך השלום עם הפלסטינאים: אם הקהילה הבינלאומית תטיל סנקציות על מדינת ישראל כדי להביא לפתרון מוסכם עם הפלשתינאים או אם היא תציע לישראל תמריצים לשם כך?

לפי המגזר		סה"כ	
יהודים	ערבים		
7%	9%	8%	סנקציות
44%	48%	44%	תמריצים
2%	7%	3%	שניהם במידה שווה
23%	6%	20%	אף אחד מהם
24%	30%	25%	אין דעה

בשני המגזרים היה רוב מאוד לשימוש בתמריצים על פני סנקציות. יחד עם זאת, קרוב לרבע במגזר היהודי ציינו ש"שום דבר" לא יגרום להם לתמוך בתהליך השלום, בעוד שבמגזר הערבי רק 6% ציינו זאת ואחוז יחסית גבוה לא הביעו דעה. האחוז שציינו "תמריצים" גבוה יחסית בקרב חילוניים, בעלי רמת השכלה גבוהה, מצביעי מפלגת העבודה ומצביעי מפלגות המרכז-שמאל. האחוז שציינו "אף אחד מהם" גבוה יחסית בקרב הציבור החרדי/ הדתי (41%) וגם בקרב מצביעי הבית היהודי (46%), המפלגות החרדיות (31%) והליכוד ביתנו (30%).

7. ישראל נוהגת להציע סיוע הומניטרי למדינות בעולם שמתמודדות עם אסונות טבע. האם ישראל צריכה להציע למדינות בעולם גם סיוע בקידום תהליכי שלום, על סמך הניסיון שנצבר בארץ לאורך תהליך השלום הישראלי-ערבי?

לפי המגזר		סה"כ	
יהודים	ערבים		
43%	78%	49%	צריכה להציע סיוע בקידום תהליכי שלום
45%	6%	38%	לא צריכה להציע סיוע כזה
12%	16%	13%	אין דעה

תמונה שונה מאוד בשני המגזרים: במגזר היהודי הדעות חלוקות בעוד שבמגזר הערבי קרוב ל-8 מכל 10 מרוויינים ציינו שישראל צריכה להציע למדינות בעולם סיוע בקידום תהליכי שלום. האחוז שציינו ש"צריכה להציע" גבוה יחסית בקרב המסורתיים, בעלי רמת השכלה נמוכה ובקרב מצביעי הליכוד ביתנו בבחירות האחרונות לכנסת. האחוז שציינו ש"לא צריכה", גבוה יחסית בקרב גילאי הביניים 30-49, בעלי רמת השכלה גבוהה ומצביעי מפלגות המרכז-שמאל.

8. אם כחלק משיקום יחסי ישראל-תורכיה, תבקש תורכיה שישראל תסייע לה בקידום תהליך שלום, למשל בקפריסין, עם הכורדים או עם הארמנים, האם לדעתך על ישראל לקבל או לדחות בקשה זו?

לפי המגזר		סה"כ	
יהודים	ערבים		
51%	66%	54%	לקבל את הבקשה
28%	12%	25%	לדחות את הבקשה
21%	22%	21%	אין דעה

כללית, קצת יותר ממוחצית ציינו "לקבל את הבקשה". במגזר היהודי האחוז שציינו "לדחות את הבקשה" גבוה משמעותית מאשר במגזר הערבי – 28% לעומת 12% בהתאמה. האחוז שציינו "לקבל את הבקשה" גבוה יחסית בקרב חילוניים, בעלי רמת השכלה גבוהה ובקרב מצביעי מפלגות המרכז-שמאל. האחוז שציינו "לדחות את הבקשה" גבוה יחסית בקרב הצעירים עד גיל 29 ובציבור החרדי/הדתי (41%). גם בקרב אלו שציינו שישראל לא צריכה להציע למדינות זרות סיוע בקידום תהליכי שלום, קרוב למחצית (48%) ציינו שישראל צריכה לקבל את בקשת תורכיה לסייע לה בקידום תהליך שלום.

9. האם לדעתך ישראל שייכת יותר למזרח התיכון, יותר לאירופה, למזרח התיכון ולאירופה באותה מידה, או לא למזרח התיכון ולא לאירופה?

לפי המגזר		סה"כ	
יהודים	ערבים		
24%	17%	23%	שייכת יותר למזרח התיכון
21%	33%	23%	שייכת יותר לאירופה
27%	26%	27%	שייכת באותה מידה למזרח התיכון ולאירופה
17%	11%	16%	לא שייכת למזרח התיכון ולא לאירופה / זו מדינה מיוחדת
11%	13%	11%	אין דעה

הדעות לגבי השייכות האזורית של ישראל חלוקות: בכלל המדגם היו אחוזים דומים לאפשרויות השונות. במגזר הערבי היו יותר שציינו שישראל "שייכת לאירופה" (33% לעומת 21% במגזר היהודי). האחוז שציינו שישראל "שייכת יותר למזרח התיכון" גבוה יחסית בקרב גילאי הביניים 30-49 ובקרב חילוניים. האחוז שציינו "יותר לאירופה" גבוה יחסית בקרב המבוגרים מעל גיל 50. האחוז שציינו "באותה מידה למזרח התיכון ולאירופה" גבוה יחסית בקרב בעלי רמת השכלה גבוהה. האחוז שציינו "לאף אחד מהם" גבוה יחסית בקרב הציבור החרדי/הדתי (23%). לא נמצאו הבדלים בעלי משמעות סטטיסטית לפי הצבעה לכנסת.

לפרטים נוספים:

מיתוים - המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית

בית לזרום, רח' תובל 11, רמת גן 52522 | Info@mitvim.org.il, www.mitvim.org.il